

FORD BIG RED



Vznik, zánik & návrat

Měl být zrcadlem dovedností dekády, která se zhlédla v turbosoustrojích. Dokladoval by technický potenciál průmyslové velmoci, třeba jako nosná raketa Saturn V. Skutečnost, že se realita přiklonila jinam, nic neubírá na zajímavosti celého projektu, dokonce jej obalila pevnou pavučinou zapomnění, kterou budeme muset pečlivě protrhat...

Chrysler Turboflite a Turbine plus další dlouhodobé experimenty Moparu, snahy GM, pokusy Kenworthu, v Evropě Leyland, Renault, Rover či Fiat – jen o „modré švestce“ v souvislosti s pokusem o turbínový pohon do jisté doby nebylo příliš slyšet, snad jen krom nesmělého pokusu o turbínový T-Bird. A pak přišla pecka! Tou byla expozice koncernu na Světové výstavě 1964! Ano, většina veřejnosti málem zbožila stánek s novými Mustangy, ale v pozadí byl vidět rozměrný semi truck s návěsem i přívěsem, tedy to, co

vlastně tehdy na amerických highwayích prakticky neexistovalo. A ten tahač! Spodní část s vodorovně jemně členěnou mřížkou doplněnou dvěma páry světlometů se hlásila k budoucí koncernové designové politice, konkrétně evokovala třeba Torino konce 60. let, které už bylo v přípravě. Kabina pětiúhelníkového bočního průřezu se pokoušela o novou definici truckerského domova, tažená vozidla s lehce zkosenými svíslými hranami signalizovala snahu o aerodynamičtější podobu.

■ Jen tradiční uniforma amerického truckera prozrazuje, že se jedná o snímek z časů dávno minulých. Design Fordu je natolik moderní, že by obstál i po šedesáti letech!

■ Řidič sleduje situaci před sebou z výšky strojvůdce expresní lokomotivy. Také proto se za volant leze po žebříku. Budoucnost leží vysoko!



■ Nad spodní částí s podvozkom se do výše pne prosklená kabina, evokující „bublinu“ helikoptéry. Pohled na soupravu z ptáčí perspektivy připomíná australské Road Trains

■ Stejně jako ostatní pokusné jednotky měl i turbínový Project 705 takřka kapesní rozměry. Byla by to výhoda, jen kdyby se podařilo zvýšit hospodárnost...

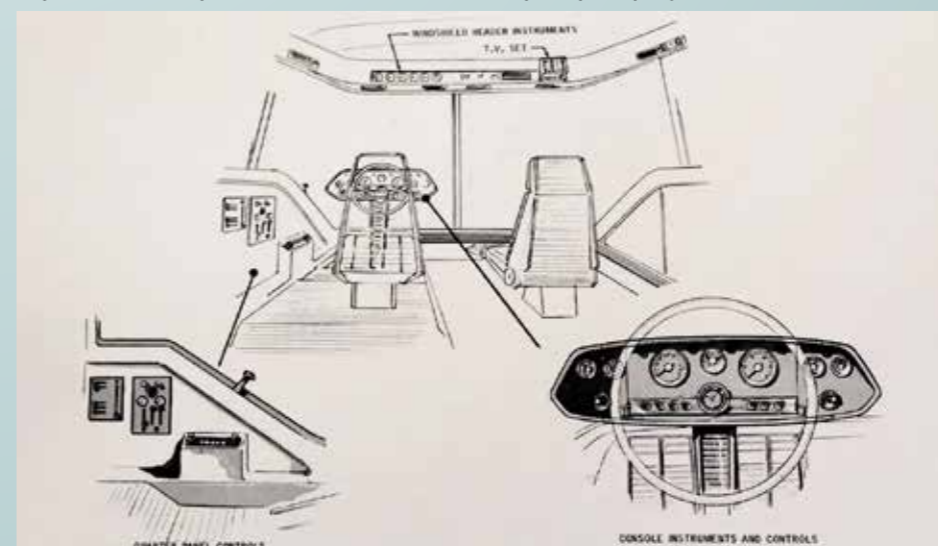
Jak se vlastně koncept jmenoval? Oficiálně pouze Ford, ale veřejnost, a především sdělovací prostředky jej pokřtily názvem „Big Red“, překládat jistě netřeba. Skutečnost, že se pod jeho kabinou nacházel turbínový agregát, nikoho zase až tolik nepřekvapilo. Vždyť za pár let budeme mít i turbínové sekačky na trávu a golfové vozíky, no řekni sama, Rose Ann! Agregát pohánějící temně červenou soupravu byl nadmíru zajímavý. Vznikl totiž v tajném projektu jako spolupráce Fordova koncernu s vývojovými pracovišti americké armády. Tu ale zajímalo něco zcela jiného než vozba nákladů mezi Texasem a Oregonem. US Army už měla s turbínami dlouhou výzkumnou zkušenost, ale potřebovala menší a kompaktnější pohon pro tanky, bojová vozidla pěchoty, velké obojživelné přepravníky a rychlé pobřežní hlídkové čluny. Podle dochovaných záznamů byla armáda spokojená s téměř všemi parametry kromě mimořádně vysoké spotřeby, delšího rozběhu do plných provozních otáček a nutnosti držet ve stavu opravárenské zálohy, specializované na tento druh pohonu (tedy prakticky vše, s čím se potýkal například asi nejznámější Chrysler Turbine). Celý vývoj dostal kódové označení 700, turbína o níž bude řeč se jmenovala Project 705 a Ford na něm

začal pracovat už v půli padesátých let. Výsledek mnohaleté práce měl výkon více než 600 koní při až 70.000 otáčkách, dosahoval točivého momentu 1.295 Nm, připravený k jízdě byl za dvacet sekund po nastartování, zadní dvě nápravy poháněl pomocí automatiky Allison a s plně naloženou soupravou dokázal dosáhnout trvalé cestovní rychlosti 75 mph. Jenže ta spotřeba nedávala přílišný důvod k optimismu. Posuďte sami: plně nádrže pojaly více než 280 galonů (cca 1.060 litrů) paliva, což stačilo na ujetí maximálně 600 mil, tedy necelých tisíc kilometrů. Nic extra tedy...

To rozhodlo. Ford se tedy snažil z celého projektu vytřískat pro sebe alespoň nějakou tu reklamu. Diváci se hrnuli ke schůdkům a plošinám, odkud byl vidět naprosto atypický a futuristický interiér tahače. Kabina vyrobená z mnoha vrstev těžkého a vysoce pevného sklolaminátu obsahovala vše, co může dvojice střídajících se truckerů potřebovat. K zázemí patřila nejen lůžková a odpočinková část, ale i kuchyňka s dávkovačem chlazených i horkých nápojů, lednička s mrazícím oddílem a ohřívač jídel. Výbavu doplňovala toaleta s umyvadlem. Perličkou interiéru byl ovládací pult se sedadlem řidiče. Přístrojový štít na vysoko zdvižené noze obsahoval běžné vybavení, další

■ Jaké asi byly reakce veřejnosti, kdykoliv se zkušební souprava zastavila u truckstopu či benzinky? Možná kladné, v té době byla Amerika zemi novot a lidé technologiím zítřka fandili...

■ Nákres rozmístění ovládacích prvků zdůrazňoval pořadí důležitosti. Nejnnutnější přístroje měl řidič na panelu, autorádio po levé ruce, TV monitor nad hlavou vpravo proti spolujezdci





■ Je škoda, že Ford neposkytl více barevných snímků, na nichž by vynikla elegantní kombinace červeného exteriéru a leštěného kovu. Stříbřitý odstín patil za moderní a luxusní



■ Řidič se během jízdy ničím nerozptyluje, řazení převzala automatika Allison. Jen se nemůžeme ubránit otázce, co by se stalo v okamžiku nehody nebo nárazu kamene, vymrštěného koly kolemjedoucího trucku...



■ Odstavený „Big Red“ v hangáru týmu Holman Moody. Celý hangár včetně obsahu byl prodán v druhé polovině 70. let a svět byl přesvědčen, že turbínový Ford zmizel nadobro...

■ Na snímku z poloviny 80. let má restaurátor tahače rozostřený obličej. Svou totožnost ani stanoviště vzácného trucku nechťel zveřejnit. Na velkolepé představení vlastně čekáme dodnes!



■ Během prezentace tiskového střediska FoMoCo byl „Big Red“ v celodenním obležení. Před dřevěným lešením stála fronta novinářů, kteří doufali, že se svezou. Ale takové štěstí měla jen hrstka z nich

přístroje byly nad předním oknem, zbytek ovladačů měl řidič po levici v panelu. Sedadla byla později doplněná bezpečnostním pásem, v případě řidiče pouze dvoubodovým. Nárazové testy samozřejmě nemohly být provedeny, a tak se nabízí otázka, zda by osádka vůbec měla šanci nějakou srážku přežít?

Ale reklama je kšeft, takže Ford po skončení výstavy poslal soupravu na turné. Big Red absolvoval návštěvy všech významných metropolí, nechyběly L.A., Chicago, Dallas a dokonce Washington, kde zapózoval i před Bílým domem. Všude se fotil s desítkami nových Fordů, nikoliv jen amerických, známé jsou snímky i s britskými Cortinami Mk.I. Souprava byla prezentovaná jako truck budoucnosti bez její bližší datace. Výstavy doplňovaly nákresy budoucích superdálnic, jaké nejsou ještě ani dnes realitou.

Pak sláva a sny podlely starostem přítomnosti a po červené soupravě se slehla zem. Tváří v tvář vietnamské válce měla Amerika jiné starosti. Poslední tehdejší svědectví o existenci

„Big Red“ přinesla zpráva o závodním týmu Holman Moody, jezdícím s podporou FoMoCo. To bylo koncem 60. let, foto znázorňuje samotný tahač před budovou skladů na letišti v Charlotte v Severní Karolíně. Celá nemovitost včetně inventáře a pozemku byla v polovině roku 1978 prodána. Game over? Dlouho se věřilo, že ano, dokonce i ve vedení Fordu. Až jednou...

Přišel přelom let 2020 a 2021. Začalo se šuškat, že se kdesi objevily nedávné fotky turbínového trucku Ford, dokonce by prý měl být kompletní, tedy nikoliv rozebraný, jak sdělovalo vedení koncernu. Pak přišlo potvrzení a odvážný výrok šťastného pátrače: „Big Red pořád existuje. A myslím, že vím, kde je.“ Dlouho se ale nic nedělo, mýty střídal pověsti, až se najednou objevila fotka běžného trucku Ford s původním návěsem turbínové soupravy, ovšem v barvách závodního týmu. Potom přišel konečně uvěřitelný důkaz. Objevil se řidič, který s turbínovým Fordem jezdil poté, co jej tým Holman Moody prodal v aukci. Řidič potvrdil to, co se dlouho proslý-

chalo: turbínový agregát byl odstraněn a nahrazen běžnou vznětovou véosmičkou Cummins. Řidič si byl jistý, že tehdy už k tahači přípojné jednotky neexistovaly, přinejmenším o jejich osudu nic nevěděl. K diskusi o (ne)existujícím Fordu se přidaly další hlasy, takže vzniklo třaskavé a hádavé prostředí. Nemá cenu citovat veškeré teorie, plané dohady či fakticky podložené zmínky.

Big Red opravdu existuje a náleze se podělil o své informace. Musel ale současnému majiteli slíbit, že neprozradí lokaci ani jiné informace, podle nichž by jej bylo možné vyhledat. Tak podejme svědectví přímo z jeho úst: „Původní turbína byla opravdu zničená, protože někdo nastartoval motor bez oleje. Podařilo se mi po mnoha návštěvách u Fordu získat další kontakt, a sice na Ivana Swatmana, který odkoupil celou dokumentaci včetně zbylých turbín přímo od Fordu. Od něj jsem dostal zbrusu novou jednotku z Projectu 707. Byla menší a s nižším výkonem, ale jediná dosažitelná. Původní převodovka existovala, ale musel jsem provést dost náročnou úpravu, aby šla připojit k motoru 707.“ Po rekonstrukci technických částí přišla na řadu kabina a vnitřní vybavení. Renovace prý byla mimořádně obtížná, protože kabinu nebylo možné rozebrat na malé části, Ford ji sestavil z několika nerozebíratelných komponentů. Lakování proběhlo v souladu s původním nástřikem, takže je opět v odstínu „Dark red candied metallic.“ Renovace kabiny trvala dva roky, další

dlouhý čas si vyžádala výměna mechaniky. Dnes je tahač Big Red opět plně pojízdný, ale jeho vlastník zatím nehodlá vyjet na veřejnost.

Prívěsné jednotky se už patrně nikdy neobjeví, podle všeho byly stářím a nájzdem tak poškozené, že šly do šrotu. Jeden, jak jsme už zmínili, jezdil ve službách stáje Bardahl, druhý údajně odkoupil kalifornský závodní tým Bill Stroppe Racing. Big Red je podle slov majitele v naprosto jedinečném stavu a nic nebrání tomu, aby se kdykoliv vlastní silou rozjel. Naposledy se turbínová pohonná jednotka rozběhla před více než dvaceti lety.

Fotografie z nejnovější doby majitel Fordu odmítl poskytnout. Sice ještě pátrá po možnosti „dohnat“ původní přívěsy, ale velkou naději si nedává. Ale výjezd tahače se prý blíží. Takový velkolepý příjezd na sestříhané trávníky během Concours d'Elegance Pebble Beach – to by bylo!

„Mnoho lidí si myslí, že Big Red by měl být součástí expozice muzea Henryho Forda. Na tom opravdu něco je, takže uvidíme. Osobně tahač považuju za jeden z největších Fordových úspěchů celé jeho éry,“ říká dnešní majitel a renovátor. Ale ať už vyjede, kdy chce, Chrom&Plameny vám neopomenou přinést zprávu, protože to bude opravdu událost roku!

Text: J.F.K.

Foto: archiv autora a redakce, Alamy, Life, Ford, The Drive



■ Běžné trambusové semi-trucku Ford, ale za jedním z nich je připojený původní návěs turbínové soupravy. Má „válečné barvy“ olejářského koncernu Bardahl



■ Skupinové foto pro reklamní účely Fomoco. Menší bratr se měnil podle umístění propagačního snímku: americký Mustang nebo britská Cortina Mk.I. Oboje bylo efektní...